

УДК 343

Zubets Y.

THE IMMEDIATE OBJECT OF THE CRIME FAILURE TO ASSIST A PERSON IN A LIFE-THREATENING CONDITION

Ю.Г. Зубець*здобувач кафедри**кримінального права та процесу**ВНЗ «Національна академія управління»*

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ОСОБІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ

Постановка проблеми. Важливим і нагальним для теорії кримінального права та практики застосування ст.136 КК України, є з'ясування проблем, що стосуються безпосереднього об'єкта цього злочину. Ці теоретичні і практичні питання потребують свого подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З'ясуванням питань, що стосуються безпосереднього об'єкта цього злочину певною мірою займалися такі вчені, як: М.І. Хавронюк, В.І. Косенюк, П.П. Андрушко, Д.І. Крупко, В.В. Сташис, О.О. Дудоров, В.О. Навроцький, І.П. Мішук та інші. Проте до цього часу ця проблема не знайшла свого належного дослідження.

Мета статті полягає у з'ясуванні безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України.

Основні результати дослідження. Сприймаючи за основу положення, що під родовим об'єктом злочинів, передбачених розділом 2 Особливої частини КК України (до яких відносяться і злочини, передбачені ст.136 КК України) слід розуміти суспільні відносини з приводу умов (стосунків), які забезпечують охорону життя та здоров'я людини.

На нашу думку, найважливіше значення для теорії кримінального права та правозастосовної діяльності має безпосередній об'єкт конкретного складу злочину (в нашому випадку – злочину, передбаченого ст.136 КК України). В теорії кримінального права є загальноприйнятим, що під безпосереднім об'єктом злочину слід розуміти конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону законом про кримінальну відповідальність, яким заподіюється істотна шкода злочином, що підлягає під ознаки конкретного складу злочину [1, с.88; 2, с.82; 3, с.99; 4, с.48-49]. Об'єкт є обов'язковим елементом будь-якого злочину, в тому числі і передбаченого ст.136 КК України [5, с.38].

Правильне вирішення питання про безпосередній об'єкт злочину має важливе теоретичне і практичне значення. Саме він дозволяє визначити соціально-політичну суть злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння відмежуванню його від суспільних злочинів, а також дає можливість оцінити правову природу злочинного посягання. Об'єкт злочину має також суттєве значення для визначення самого поняття злочину, є вихідним при кваліфікації злочинів, побудови системи Особливої частини Кримінального кодексу України [6, с.32; 7, с.29]. Це підтверджується образним висловлюванням В.М. Кудрявцева, з якого слідує, що «встановлення об'єкта злочинного посягання служить нібито попередньою програмою для вибору тієї групи суміжних складів, серед яких потрібно буде більш детально шукати необхідну норму» [8, с.89].

У вітчизняній науці кримінального права загальноприйнятою є класифікація об'єктів по вертикалі (загальний, родовий і безпосередній) та по горизонталі (основний, безпосередній, додатковий, обов'язковий і факультативний). Як свідчать теоретичні джерела, а також практика, що не в кожному випадку конкретний злочин завдає істотної шкоди лише одним суспільним відносинам. Є багато злочинів, які одночасно посягають на декілька видів суспільних відносин (це, зокрема, стосується і злочину передбаченого ст.136 КК України). Тому, в кримінально-правовій доктрині кримінального права, як ми вже зазначали, поряд з класифікацією об'єктів «по вертикалі» має місце класифікація «по горизонталі». Вона характерна тим, що на рівні безпосереднього об'єкта виділяють основний і додатковий об'єкти [1, с.70-74].

У злочинах, які мають два або більше безпосередніх об'єктів, законодавець виділяє або зі змісту статті КК України впливає один об'єкт, на який спрямоване злочинне посягання, що і обумовлює місце статті КК України у структурі розділів його Особливої частини. У джерелах з кримінального права такий об'єкт називають основним безпосереднім об'єктом, а той об'єкт, якому заподіюється істотна шкода поряд з основним – додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом злочину [9, с.34]. Під основним безпосереднім об'єктом злочину розуміють конкретні суспільні відносини, що в першу чергу прагнуть поставити під охорону законодавець, визнаючи суспільно небезпечне діяння злочином [3, с.76-77]. Натомість, додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом є також суспільні відносини, яким істотна шкода завдається завжди [1, с.70-74].

Отже, виходячи із зазначеного нами вище можна констатувати, що місце конкретної кримінально-правової норми, що розміщена в Особливій частині КК України, визначається з урахуванням захисту не тільки родового, а основного безпосереднього об'єкта досліджуваного складу злочину. Слід відмітити, що наукова класифікація об'єктів злочину є важливою, оскільки сприяє більш повному з'ясуванню їх сутності, а також соціально-правової значущості, дозволяє визначити вплив об'єкта на розвиток кримінального законодавства і вдосконалення практики застосування чинних кримінально-правових норм у боротьбі зі злочинністю [9, с.59].

У наукових публікаціях не завжди чітко визначається безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст.136 КК 2001 р. і ст.112 КК 1960 р.: 1) одні автори під таким безпосереднім об'єктом цього злочину розуміють життя і здоров'я особи [10, с. 340; 11, с.116; 12,с.163]; 2) другі стверджують, що безпосереднім об'єктом цього злочину є здоров'я особи [13, с.73; 14,с.168]; 3) треті зазначають, що безпосереднім об'єктом цього злочину є життя та здоров'я людини [15, с.88-90; 16, с.163]; 4) четверті наполягають, що безпосереднім об'єктом цього злочину є життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя становищі і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження [17, с.127].

На основі наукового дослідження родового об'єкта злочинів, що стосуються життя та здоров'я особи, в попередній статті і його структури, і структури безпосереднього об'єкта цього злочину, проаналізуємо зазначені вище точки зору на безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст.136 КК України. Проте перед тим як здійснити аналіз існуючих точок зору стосовно безпосереднього об'єкта цього злочину, звернемося до термінів, які використовуються у диспозиції ст.136 КК України та у судженнях стосовно безпосереднього об'єкта цього злочину. Так, життя являє собою динамічний стан організму людини, який полягає у неперервності процесів обміну матерією та енергією з навколишнім природним середовищем. Відповідними проявами життя людини є: рух, дихання, збудливість, харчування, мислення, спілкування, процеси виділення та розмноження, ріст тощо [18, с.105]. Існує й інше розуміння поняття «життя» - як процес біосоціального існування людини, який триває у часі та має свій початок та кінець [13, с.73]. Нам уявляється, що більш досконалим і повним визначенням «життя» є формулювання такої дефініції в позиції авторів першої точки зору. Здоров'я особи – це стан людського організму при якому нормально функціонують усі його органи та тканини [13, с.73]. У цьому сенсі потребує з'ясування положення закону (ст.136 КК) «ненадання допомоги особі...». Це означає, що закон спрямовує свою охоронну функцію на особу? З метою з'ясування цього положення проаналізуємо існуючі точки зору на безпосередній об'єкт цього злочину. Так, О.М. Омельчук, О.В. Хуторянський, М.І. Хавронюк, В.О. Кузнецов, М.Т. Стрельбицький, В.К. Гіжевський стверджують, що безпосереднім об'єктом цього злочину є життя та здоров'я особи.

З'ясування цієї точки зору потребує проведення етимологічного аналізу терміну «особа» і пов'язаних з ними понять. Згідно перекладу російське слово «личность» в перекладі українською мовою як «особистість» [19, с.730]. Поняття «особа» трактується як окрема людина, індивід, індивідуум [20, с.149]. Натомість термін «особистість» означає собою конкретну людину з погляду її культури, особливості характеру, поведінки, тощо. [20, с.144]. «Словарь русского языка» С. І. Ожегова термін «лицо» використовує у значенні «людина як член суспільства» [21, с.269], а термін «личность» трактується у вигляді словосполучення – «людина як носій будь-яких властивостей» [21, с.264].

Слід погодитися з думкою, що є в юридичній літературі про те, що перший з цих термінів, є надто загальним, а другий – не конкретний стосовно

кримінального права [13, с.75]. Щоб оптимізувати їх з'ясування потрібно звернутися до юридичного та філософського словників. Так, Великий юридичний словник російський термін «личность» трактує наступним чином: «...людина як активний суб'єкт суспільних відносин. Об'єднує у собі категорії громадянина, іноземця, апатрида» [22, с.84]. Натомість філософський словник пояснює термін «личность» як «...людину в якості соціального індивіда члена суспільства, який розуміється в якості біосоціальної істоти, сутність якої складає сукупність суспільних відносин» [23, с.40].

Нам уявляється, що порівняльно-правовий аналіз зазначених вище термінів, який має місце в публікаціях, має раціональне зерно і показує, що зміст значення російського терміна «личность», який використовується в кримінальному праві, неоднозначний змісту українського терміна «особа»; відрізняється від останнього більшою конкретизацією та змістом [13, с.76]. Слід також погодитися з тим, що кримінально-правове поняття «особа» в українській мові уособлює в собі ті категорії, які в російській мові визначаються термінами «лицо» та «личность» для визначення об'єкти кримінально-правового захисту (при цьому «особа» в значенні російського терміна «лицо» більшою мірою визначає людину як представника виду *homo sapiens*, генетично пов'язаного з іншими формами життя. У значенні російського терміна «личность» поняття «особа» визначає людину як соціальний індивід, індивід як член суспільства, сутність якого полягає в сукупності суспільних відносин) [13, с.76].

У деяких публікаціях існує думка, що наукове розуміння особи передбачає дослідження двох взаємопов'язаних підструктур, що стосуються особи: соціальної та біологічної [24, с.15].

Слід погодитися з думкою, що проблема визначення поняття «особа» в значенні об'єкта кримінально-правового захисту ускладнюється тим, що КК України, для формулювання кримінально-правових норм, які передбачають заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини, застосовує ще й інші терміни ніж «особа», зокрема, людина (статті 113, 166), близькі родичі (статті 189, 345) тощо [13, с.76-77].

Певною мірою можна погодитися, що людина є продуктом суспільних відносин та, що її слід розглядати у таких аспектах – біологічному, психологічному і соціальному [13, с.77]. Проте слід зазначити, що не було б суспільних відносин без людини. Слід погодитися з думкою, що дефініції «особа» і «людина» не тотожні [13, с.78]. По-перше, особою може бути як фізична особа (людина) так і юридична особа; по-друге, що при відмежуванні цих понять має йтися не про професійні, посадові ознаки, а про природні критерії (новонароджені, неосудні тощо). Проте це ще не вирішує проблему безпосереднього об'єкта злочину передбаченого ст.136 КК України. Отже, позиція авторів першої точки зору, що безпосереднім об'єктом цього злочину є життя і здоров'я особи суперечить концепції об'єкта злочину як суспільних відносин, що охороняються ст.136 КК України. Важливо акцентувати увагу на тому, що безпосереднім об'єктом цього злочину не може бути здоров'я особи, оскільки здоров'я особи це – стан людського організму, при якому нормально функціонують усі органи та тканини. Крім того, ця позиція є відходом від концепції об'єкта зло-

чину як суспільних відносин (друга точка зору). З таких же зауважень слід підходити й до третьої точки зору на безпосередній об'єкт, в якій ігноруються суспільні відносини як можливий безпосередній об'єкт злочину, передбачений ст.136 КК України.

Блище за всіх до безпосереднього об'єкта цього злочину підійшов П.П. Андрушко (автор третьої точки зору). Проте і він відійшов від концепції суспільних відносин, а саме, під таким він розуміє такі соціальні цінності як життя і здоров'я людини, а порядок взаємовідносин між суб'єктами розглядає як вид соціальних зв'язків між суб'єктами [17, с.228].

Зазначені підходи свідчать про відхід авторів від концепції об'єкта цього злочину як суспільних відносин. Крім, того О.М. Омельчук, О.В. Хуторянський, М.І. Хавронюк, В.О. Кузнецов, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський, І.В. Діордіцина, автори Науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України (під ред. М.О. Потєбенька, В.Г. Гончаренко), Н.В. Александров, П.П. Андрушко ще недостатньо вникли в суть норм, передбачених ст.136 КК України, та їх призначення.

Слід звернути увагу на те, що викладене ще не дає можливості на підставі аналізу, що нами зроблений, дати вичерпну відповідь відносно безпосереднього об'єкта злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Цей факт спрямовує нас на необхідність ще проаналізувати структурні елементи цих суспільних відносин. У контексті зазначеного, загально визнаним є той факт, що винний при вчиненні цього злочину впливає на предмет відносин і своїми діями порушує, або намагається порушити суспільні відносини, які поставлені під охорону кримінального закону, тобто завдає цим відносинам істотної шкоди.

На виконання запропонованого нами підходу, сприймемо за основу структуру суспільних відносин, що має місце в літературі з кримінального права, яку підтримує більшість вчених: 1) це – суб'єкти (носії) відносин; 2) це – предмет, з приводу якого існують відносини (тобто це те, з приводу чого існують відносини); 3) це – соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність, як зміст відносин) [17, с.35-48]. Маючи такі, і вищезазначені, теоретичні положення, продовжимо дослідження безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України.

Проведене нами дослідження свідчить, що в юридичній літературі, звичайно, відсутня якась позиція відносно того, хто може бути суб'єктом відносин у площині кримінально-правової охорони досліджуваних відносин, а точніше, цьому питанню увага взагалі не приділялась. Зазначене дає нам можливість стверджувати про те, що суб'єкти відносин як структурний елемент об'єкта цього злочину (ст.136 КК) зовсім не підлягали дослідженню. А він, на наш погляд, істотно впливає на з'ясування питання, що слід визнавати безпосереднім об'єктом злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Вивчення кримінальних справ цієї категорії 42 кримінальних справ (кримінальних проваджень) порушених (розпочатих) за ст.136 КК України, у період 2001-2015 рр. були окремі фізичні особи в тому числі і службові особи, а також юридичні особи (відповідно 70%, 10%, 20% з досліджува-

них проваджень), які є, згідно чинного законодавства України, учасниками цих відносин, зв'язані з умовами, які забезпечують охорону життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження. Тобто суб'єктами або учасниками таких суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони, регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами України життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження, можуть бути фізичні, в тому числі і службові особи, а також юридичні особи.

Для досягнення мети забезпечення умов з охорони регламентованої законами та іншими нормативно-правовими актами України життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження необхідною задачею є не тільки виявлення осіб, які вчинили цей злочин, притягнення їх до кримінальної відповідальності, а й захисту позитивних відносин де життя та здоров'я є найвищою соціальною цінністю. Дослідження суб'єктів указаних суспільних відносин, а також їх соціальних функцій у цих відносинах дасть злочину, визначити на науковій основі ті суспільні відносини, які виступають об'єктом злочину; передбаченого ст.136 КК України.

Нам уявляється, що цю властивість суб'єктів у суспільних відносинах використовує інколи законодавець, як для визначення лише дії кримінального закону, так і для вказівки на ті суспільні відносини, що є об'єктом відповідного злочину (скажімо ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані). Як свідчить аналіз ст.136 КК України, що законодавець цей підхід до злочину передбаченого цією статтею, застосував частково, чим не ускладнив наше завдання у дослідженні зазначеної проблеми, а також у застосуванні цієї статті в практиці діяльності правоохоронних органів та суду. Провідним вивчення кримінальних справ цієї категорії, ми встановили, що у всіх випадках (100% справ) одним із суб'єктів усіх відносин обов'язково була фізична особа (людина).

З метою встановлення другої сторони суб'єктного складу відносин, що аналізуються, ми звернулися до законодавчих та підзаконних актів, а також слідчої та судової практики. Так, аналіз законодавчих та підзаконних актів, що стосуються відносин, що забезпечують умови з охорони регламентованих законами та іншими нормативно-правовими актами життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя та здоров'я стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження свідчить, що іншою стороною суб'єктного складу таких відносин, які є елементом об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України, виступали фізичні (службові) особи, а також юридичні особи, відповідно до чинного законодавства та судової практики [25; 26; 27; 28]. Це означає, що другою стороною суб'єктного складу цих відносин можуть бути належні установи чи особи, зокрема це установи, підприємства та організації, а також їх представники (службові особи та інший персонал, наприклад, працівники пожежної частини, міліція, служба рятування на воді, швидка медична допомога, аварійні служби, органи місцевої влади, гірничо-

рятувальної служби, підрозділи залізниці, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, територіальні громади, трудові колективи тощо).

Аналіз соціальної функції суб'єкта відносин, тобто його прав та обов'язків (статусу), іншими словами соціального взаємозв'язку у суспільних відносинах, має, на нашу думку, певну цінність, оскільки з'ясування суб'єктного складу відносин та їх соціального взаємозв'язку сприяє визначенню змісту самих відносин, дає можливість оцінити їх характер, обсяг цих відносин і межі дії закону (ст.136 КК України). Отже, робити повним перелік суб'єктів суспільних відносин (безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України) немає необхідності. Важливо, на наше переконання, лише зрозуміти, що вони можуть мати різноманітні варіанти, які так чи інакше можуть впливати на зміст цих відносин та межі кримінальної відповідальності за цей злочин. Про це переконливо свідчить і судова практика. Так, суди правильно кваліфікували діяння лише тоді, коли встановлювали суб'єктів відносин, їх соціальний статус та роль у досліджуваних суспільних відносинах.

Отже, виходячи із предмета дослідження, розглянемо такий структурний елемент відносин як соціальний взаємозв'язок у суспільних відносинах, які забезпечують умови з охорони життя та здоров'я людини, яка перебуває у небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження. Цей структурний елемент безпосередньо об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України не отримав дослідження в джерелах з кримінального права. Такий структурний елемент суспільних відносин, що нами досліджується, а саме, соціальний взаємозв'язок, в юридичній літературі стосовно інших злочинів справедливо розглядається як засіб самих відносин [29, с.5; 30, с.4]. Цей зв'язок, як свідчить дослідження, може виявитися як на рівні індивідуальної взаємодії суб'єктів, так і у взаємодії людських спільнот, а також і індивідуумів із відповідними спільнотами, як елементами соціуму. Зовні цей соціальний зв'язок проявляється, як показує вивчення нами кримінальних справ і нормативної бази, що стосується відносин, що нами аналізуються, а також опитування працівників правоохоронних органів та суду в таких формах діяльності, як забезпечення умов з охорони життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження.

З метою з'ясування соціального взаємозв'язку, як елемента (складової) об'єкта злочину звернемося до прав та обов'язків суб'єктів відносин досліджуваного злочину. Так, один із суб'єктів цих відносин зобов'язаний надати допомогу особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані при можливості надати таку допомогу або повідомити про такий стан особи належним установам чи особам (загальний обов'язок будь-якої особи надання допомоги тому, хто потребує, за умови, що існувала можливість надання такої допомоги). Крім того, у такої особи є право надати таку допомогу при можливості надати таку допомогу особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (наприклад, особа може спромогтися надавати допомогу по спасінню утопаючому, навіть тоді, коли не вміє плавати). Ці обов'язки більш детально будуть розкриті при з'ясуванні суб'єкта злочину та об'єктивної сторони. У контексті ст.136 КК

України слід зазначити, що суб'єкт повідомлення про те, що особа перебуває в небезпечному для життя стані має також характеризуватися й ознаками суб'єкта цього злочину. Стосовно другої сторони (суб'єктів) цих суб'єктних відносин, коли виник небезпечний для життя стан, то такі суб'єкти мають обов'язок діяти на попередження настання суспільно небезпечних наслідків, передбачених ч.1 та ч.3 ст.136 КК України, а також на попередження можливості настання небезпечних наслідків стосовно малолітньої особи (ч.2 ст.136 КК України). Слід звернути увагу на те, що іншою стороною суб'єктних відносин можуть бути належні особи та належні установи, до компетенції яких належить вжиття заходів з урятування людей, надання невідкладної допомоги, забезпечення безпеки життєдіяльності, забезпечення інформування компетентних органів, підрозділів та масових подій щодо надзвичайних ситуацій та інших подій, які становлять загрозу для життя та здоров'я людей. Більш детально про другу сторону суб'єктного складу з метою унеможливлення повторів проблем звернемося при розгляді об'єктивної сторони. Зазначимо, що в основному це суб'єкти, до яких звертаються про те, що особа перебуває у небезпечному для життя стані.

Важливо звернути увагу на те, що забезпечення регламентації належного надання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або повідомлення про такий стан особи належним установам чи особам має бути охоплено: 1) законодавством; 2) інструктивними заходами; 3) роботою організаційного характеру; 4) безпечковими заходами; 5) експертними заходами.

Нас цікавить, як це слідує із нашого дослідження, соціальний зв'язок, важливою ознакою якого є обов'язок певної поведінки суб'єктів суспільних відносин, які забезпечують умови з охорони життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження, тобто їх взаємодії.

Таким чином, для визначення безпосереднього об'єкта злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані мають враховуватися лише суспільні відносини, що відповідають інтересам всього суспільства, а не інтересам окремої особи на її розсуд чи певні вподобання. Такими можуть бути лише позитивні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону, в нашому випадку суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження.

Дотримуючись концепцій, що предмет злочину і предмет суспільних відносин у складі злочину не одне і те ж, а тому для злочину, передбаченого ст.136 КК України, предметом відносин є умови, що забезпечують охорону життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження. У цьому контексті справедливим є твердження, що предметом суспільних відносин є усе те, з приводу чого і у зв'язку з чим існують суспільні відносини, які нами аналізуються [31, с.7].

Слід звернути ще раз увагу на те, що кримінально-правовою доктриною, як правило, визнається те, що об'єктом злочину є суспільні відносини, на які посягає те чи інше суспільно небезпечне діяння [32, с.96]. В такому сенсі об'єкт є істотним, обов'язковим елементом складу злочину, передбаченого ст.136 КК України і значною мірою визначає небезпеку протиправної поведінки особи, вказує на її соціальну суть – суспільну небезпеку. Дотримуючись у нашому дослідженні концепції трьохчленної структури суспільних відносин, яку запропонував О.В. Дроздов: 1) носії (суб'єкти відносин); 2) предмет, з приводу якого існують відносини; 3) суспільно-значуща діяльність (соціальний зв'язок як зміст відносин) [33, с.22-69], ми переконані, що такий підхід є науковим і має бути використаний у нашому дослідженні.

Крім того, необхідно зазначити, що певною мірою проблема об'єкта вирішена на законодавчому рівні і в КК деяких зарубіжних держав [34, с. 1-226; 35, с. 1-366; 36, с. 1-375; 37, 1-313; 38, с. 1-298].

Висновки. Дослідивши структуру суспільних відносин, існуючи точки зору, можна запропонувати формулювання безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України. Цим безпосереднім об'єктом цього злочину виступають суспільні відносини, які забезпечують умови (стосунки) з охорони життя та здоров'я людини, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжиття заходів до самозбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Тацій В.Я.* Объект и предмет преступления в Советском уголовном праве / В.Я. Тацій. – Харьков : Высшая школа, 1988. – 198 с.
2. Сучасне кримінальне право України: [курс лекцій] / А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 640 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти] / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; [за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація]. – Київ – Харків : ЮринкомІнтер – Право, 2002. – 416 с.
4. Кримінальне право України. Теоретичний курс та практикум: [посіб. для підгот. до держ. іспитів] / В.В. Кузнецов, А.В. Савченко, В.С. Плугатир; [за заг. ред. В.Я. Горбачевського]. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 344 с.
5. *Бабичев А.Г.* Убийство: проблемы, теории, практика / А. Г. Бабичев. – М. : Изд-во «Юрлитинформ», 2008. – 192 с.
6. *Навроцький В.О.* Кримінальне право України. Особлива частина: [курс лекцій] / Навроцький В.О. – К. : Знання, 2000. – 771 с.
7. *Мірошніченко Н.А.* Текст лекцій к спецкурсу «Учение о преступлении и составе преступления и их значение для квалификации». Рекомендован для студентов. – Одесса: «Юридична література» 2003. – http://www.adhatportal.com/book_1742_chapter_1_Anotacija.html
8. *Кудрявцев В.Н.* Общая теория квалификаций пре ступлений / В.Н. Кудрявцев. – М. : Юрист, 1999.- 352 с.
9. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: [навчальний посібник] / В.Я. Тацій. – Харків : Українська юридична академія, 1994. – 80 с.

10. *Хавронюк М.І.* Коментар до ст.136 КК України / М. І. Хавронюк // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка; [9-те видання, перероблений та доповнений]. – К. : Юридична думка, 2012. – С. 340-341

11. Кримінальне право України. Загальна та особлива частини: [навч. посіб.] В.О. Кузнецов, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський. – К. : Істина, 2005. 380с.

12. *Омельчук О.М.* Інші злочини небезпечні для життя та здоров'я особи / О.М. Омельчук // Кримінальне право України: [навч. посібник] / С.Т. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін; за ред. О.М. Омельчука. – К. : Наукова думка; Прецедент, 2004. – С. 132-137.

13. *Хуторянський О.В.* Кримінально-правова характеристика ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: дис. ... канд. юр. наук за спец. 12.00.08. – кримінальне право та криминологія; кримінально-виновачче право/ О.В. Хуторянський – К. : Національна академія внутрішніх справ, 2013. – 181 с.

14. *Діордіцина І.В.* Кримінальне право України: [посібник для підготовки для іспитів] / І.В. Діордіцина. – К. : О.С. Ліпкан, 2010. – 288 с.

15. Науково-практичний коментар до кримінального кодексу України. / Під загальною редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г.: у 2-х частинах – К. : «Форум», 2001. – 444 с.

16. *Яценко С.С., Александров Ю.В.* Преступления против жизни, здоровья, свободы и достоинства личности/ С.С Яценко, Ю.В. Александров// Советское уголовное право. Часть Особенная: [учебное пособие; под ред. Е.Н. Смирнова и А.Ш. Янукова]. – К. : НИ и РНОКВМ МВД СССР, 1975. – С. 128-185.

17. *Андрушко П.П.* Злочини проти особистої безпеки людини / П.П. Андрушко// Кримінальне право України: Особлива частина: [підручник для студентів юридичних вузів і факультетів] / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, С.Я. Лихова та ін. – К. : ЮринкомІнтер, 1999. – с. 204-243.

18. Кримінальне право України: Особлива частина – розділ 1, 2: Практикум: [навч. посібник] / За загальною редакцією Матвійчука В.К. / В.Д. Гвоздецький, В.К. Матвійчук, І.О. Харь та ін. – К. : КНТ, 2008.-256 с.

19. Русско-украинский и украинско-русский словарь. – К. : Вища школа., 1992. – 846с.

20. Новий тлумачний словник української мови. – К. : Анонім, 2001. – 2874 с.

21. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка: около 57000 тыс. слов / Под ред. член.-корр АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 19 изд. испр. – М. : Рус. языка., 1987. – 846 с.

22. Большой юридический словарь. – М. : ИНФРА – М., 2001. – 310 с.

23. Философский словарь. – М. : Полит. лит., 1980. – 183 с.

24. *Валуйська М.Ю.* Про прикладний аспект поняття особа злочинця / М.Ю. Валуйська // Актуальні проблеми розвитку суспільної думки і практики: зб. наук. праці – ВПТ «Видавець» 1997. – 74 с.

25. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 №2341-III // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 р. – 2001. – №25. – Ст. 131.

26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 // Рада Європи від 04.11.1950 р. – 1950. – №995 004.

27. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон від 19.11.1992 №2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.01.1993 р. – 1993. – №4. – Ст.19

28. Про охорону дитинства Верховна Рада України: Закон від 26.04.2001 №2402-ІІІ // Відомості Верховної Ради України від 27.07.2001р. – 2001. – №30. – Ст.142

29. *Тацій В.Я.* Преступление против природных богатств СССР / В.Я. Тацій // Уголовное право УССР: Особенная часть: [учебник] // Под ред. М.И. Бажанова и др. – К. : Высшая школа. Головное изд-во, 1989. – 503 с.

30. *Ищенко О.М., Матвійчук В.К., Єросова І.Ю.* Кримінально-правовий захист атмосферного повітря: [навчальний посібник] /О.М. Іщенко, В.К. Матвійчук, І.Ю. Єросова. – К. : РВВ МВС України, 1994. – 64 с.

31. *Никифоров Б.С.* Объект преступления по Советскому уголовному праву / Борис Сергеевич Никифоров. – М. : Госюриздат, 1960. – 229 с.

32. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та практичні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища: [монографія] / Валерій Костянтинівич Матвійчук. – К. : Національна академія управління. – 2011. – 368 с.

33. *Дроздов А.В.* Человек и общественные отношения /А.В. Дроздов. – Л. : Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1966. – 124 с.

34. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. – St Petersburg: “Yuridichesky Center – Press”, 2002.- 226p.

35. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova; - St Petersburg: “Yuridichesky Center – Press”, 2002. – 366p.

36. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. – St. Petersburg: “Yuridichesky Center – Press”, 2002. – 366p.

37. The Latvian Penal / edited and introduction by candidate of law A. I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Latvian by candidate of Law A.I. Lukashov. – St. Petersburg: “Yuridichesky Center – Press”, 2001.- 313p.

38. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. – St. Petersburg: “Yuridichesky Center – Press”, 2001. – 298 p.

Зубець Ю.Г. Безпосередній об'єкт злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані

У статті з'ясовується загальнотеоретичні положення стосовно безпосереднього об'єкта злочину, аналізуються дискусійні положення, які стосуються безпосереднього об'єкта злочину. Автор досліджує окремі судження щодо безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.136 КК України, досліджує структуру цього об'єкта злочину та пропонує визначення безпосереднього об'єкта злочину, що піддається аналізу.

Ключові слова: *безпосередній об'єкт; об'єкт злочину; ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.*

Зубец Ю.Г. Непосредственный объект преступления неказание помощи лицу, находящемуся в опасном для жизни состоянии

В статье выясняются общетеоретические положения относительно непосредственного объекта преступления, анализируются дискуссионные положения, касающиеся непосредственного объекта преступления. Автор исследует отдельные суждения, касающиеся непосредственного объекта преступления, предусмотренного ст.136 УК Украины, исследует структуру этого объекта преступления и предлагает определение анализируемого непосредственного объекта преступления.

Ключевые слова: *непосредственный объект; объект преступления; неказание помощи лицу, находящемуся в опасном для жизни состоянии.*

Zubets Y. The immediate object of the crime failure to assist a person in a life-threatening condition

In the article it turns general theoretical position relative to the direct object of crime, analyzes the controversial provisions relating directly to the object of the crime. The author examines the individual judgments directly object crime under Article 136 of the Criminal Code, investigates the structure of the object of the crime and offers a definition of direct object of crime, subjected to analysis.

Keywords: *object, direct object of crime, failure to assist a person in a life-threatening condition.*

Стаття надійшла до редакції 10.07.2015.